

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

**ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
НОВІ ВИКЛИКИ ТА СВІТОВІ ТРЕНДИ**

Матеріали науково-практичної конференції
з міжнародною участю

18-19 вересня 2020 року

Харків
Друкарня Мадрид
2020

УДК 008(062.552)

T65

Редакційна колегія:

В.О. Лагутіна – в.о. директора Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва, кандидат архітектури;

О.Г. Бугайченко – завідувач відділу дослідження нематеріальної культурної спадщини та креативних індустрій Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва;

Н.М. Роман – кандидат педагогічних наук, доцент, член Харківського обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки

Адреса редакційної колегії: 61002, Україна, м. Харків, вул. Пушкінська, 62;

Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва.

Тел.+380 (57) 725-12-36

T65

Традиційна культура в умовах глобалізації: нові виклики та світові тренди. Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю (18-19 вересня 2020 року). – Харків : Друкарня Мадрид, 2020. – 350 с.

ISBN 978-617-7845-90-3

Збірка містить тези та доповіді, в яких визначено й узагальнено головні парадигми розвитку традиційної культури за умов глобалізації, сучасних соціальних трансформацій, дуалізму сталих концептуальних підходів та інновацій. Запропоновані матеріали були оприлюднені в процесі роботи науково-практичної конференції з міжнародною участю «Традиційна культура в умовах глобалізації: нові виклики та світові тренди», яка відбулася в м. Харкові 18-19 вересня 2020 року.

У ході обговорення поставлених питань, провідні вчені, мистецтвознавці та педагоги, представники наукової спільноти з різних регіонів України, Молдови і Китаю обмінялися теоретичними здобутками й результатами практичного досвіду щодо подолання нових викликів та особливостей формування світових трендів, які базуються на засадах відродження національної самобутності та збереження спадкоємності традиційної культури. Під час наукової дискусії були окреслені актуальні пріоритети стосовно розширення засобів залучення до національних та регіональних культурних здобутків через поширення й популяризацію традиційної культури та створення новітнього етнокультурного середовища.

Для широкого кола науковців, практиків, а також усіх тих, хто цікавиться питаннями збереження традиційної культури та шляхів її відтворення в умовах глобалізації, вивчає синергетичні процеси ревіталізації культурної спадщини та досліджує проблеми універсалізації світових культурних трендів.

УДК 008(062.552)

© Обласний організаційно-методичний
центр культури і мистецтва, 2020

© ТОВ «Друкарня Мадрид», 2020

ISBN 978-617-7845-90-3

В.П. Жуков,
старший викладач кафедри
музично-інструментальної підготовки вчителя,
заступник декана з виховної роботи
факультету мистецтв
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
член Харківського обласного відділення
Національної всеукраїнської музичної спілки

БАЛАЛАЙКОВА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА ТА МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В.В. КОБЕЛЯЦЬКОГО В УКРАЇНІ

Улітку 1923 року активну музично-освітню роботу В.В. Кобеляцький проводить у частинах Червоної Армії. За дорученням Політичного управління Московського військового округу В. Кобеляцький створює разом із відомим музично-громадським діячем О. Мартинсенем оркестр із 16 самодіяльних домрово-балалайкових колективів військових училищ і частин Московського військового округу. Домрова група цього оркестру складалася з триструнних і чотириструнних інструментів. 24 лютого 1924 року оркестр у складі 313 чоловік виступив на сцені Колонного залу Будинку Спілок з нагоди 6-ї річниці Червоної Армії. Концерт викликав великий інтерес і дістав схвальну оцінку в пресі.

Музично-освітня діяльність В. Кобеляцького в армійській самодіяльності в 1924 році була відзначена подякою командуючого Московським військовим округом, а Центральний будинок народної творчості доричув йому інспектування самодіяльних оркестрів міста.

Згодом вище керівництво направляє В. Кобеляцького у складі інструкторсько-організаційної групи відповідальних працівників до столиці України міста Харкова.

Із 1928 року В. Кобеляцький працює в Україні. В його творчій біографії цей період виявився доволі плідним. Він проводить велику громадську діяльність і активну участь в організації Харківської міської вечірньої робітничої консерваторії, яку було відкрито в квітні 1929 року. В ці роки там працювали відомі професори і викладачі, провідні та досвідчені спеціалісти. В. Кобеляцький викладає в класі балалайки. Він постійно працює над удосконаленням своєї педагогічної

і виконавської майстерності, протягом першого навчального року організує звітні концерти [1].

У довоєнний період 30-х років В. Кобеляцький віддає багато часу організації однорідних ансамблів та балалаєчних оркестрів. Такі музичні колективи не отримали великого поширення і спроба В. Кобеляцького в Харківському обласному будинку народної творчості в якості керівника октету балалаєчників була, напевно, єдиним почином, який цілком виправдав себе. У складі колективу в той час брали участь – майбутній викладач ХДІМ імені І.П. Котляревського Віктор Олександрович Гризодуб (1922 – 2001) та відомий харківський балалаєчник-самоук Іван Іванович Белін (1917 – 1997).

Інструменти для октету балалайок: балалайка-п'ятеро, балалайка-кварт, 2 балалайки-прима, балалайка-секунда, балалайка-альт, балалайка-бас, балалайка-контрабас були виготовлені музичними майстрами-виробниками С. Снігірьовим, Г. Малюковим та І. Круговим у майстерні Харківського БЧА (Будинку Червоної Армії) і отримали високі оцінки. Знавці вказували про виняткову м'якість звучання, приємний оксамитовий звук цього інструментального колективу, що привертало увагу інших музикантів і виконавців на народних музичних інструментах [2].

Із від'їздом із Харкова близьких друзів та колег, унаслідок перенесення столиці України, В. Кобеляцький також вирішується на переїзд. У 1940 році при Ізмаїльській державній обласній філармонії вперше був створений октет балалаєчників, з перших днів художнім керівником колективу став Віталій Кобеляцький. До складу октету увійшли Іван Павлович Зінченко – колишній працівник оборонного заводу, Ченушев – в минулому каменяр, Башняков – недавній залізничник, Ясинський, Ротар, Кокош та інші. Всі – мешканці Ізмаїльської області [3].

Октет балалаєчників Ізмаїльської державної обласної філармонії вперше зібрався восени 1940 року. Починали як любителі, проводили репетиції, дали кілька концертів. Однак війна, що спалахнула в червні 1941 року, порушила мирні плани. Майже три роки мовчали балалайки...

Після звільнення Ізмаїльщини від німецько-румунських окупантів інструментальний колектив був оновлений. Своїми силами в майстернях були виготовлені нові та відновлені старі інструменти, підбиралися кадри, почалися репетиції. Крім майстрів-балалаєчників, додався до складу демобілізований з фронту І.І. Белін, в колектив були включені: дві солістки-співачки – Кампіони та Напорко, двоє

оповідачів – Кахов і Дмитренко. Перші свої виступи новий творчий колектив приурочив до річниці визволення Ізмаїльщини від німецько-фашистських загарбників. Іспит був витриманий з честю. Потім пішли концерти в Білгороді-Дністровському, Шабо, Сарате, Татарбунарах, Вилкове та Кілії.

Усюди колектив чекав теплий прийом. І що би не виконував ансамбль – будь-то класичні «Іспанський танець» М. Мошковського і «Музичний момент» Ф. Шуберта або сучасні «Советский простой человек» М. Кручиніна і «Мы земли манчжурской не желаем» О. Титова – його однаково дружньо зустрічали довго нестихаючими оплесками. Але особливе враження на глядача мало театралізоване виконання ліричної пісні-вальсу М. Блантера «В лесу прифронтовом». Зростаючий успіх молодого колективу переконав керівництво філармонії в необхідності придбання для нього нових інструментів і концертних костюмів [4].

Довгі роки в репертуарі колективу та концертних програмах звучали твори композиторів-класиків і сучасних композиторів, народні мелодії та старовинні романси в авторських аранжуваннях для октету В. Кобеляцького. Виконавська манера вирізнялася віртуозністю володінням інструментами, витонченим музикуванням, високим умінням ансамблевої гри та неповторним тембровим колоритом.

Пройшов тривалий час... У 1993 році за ініціативи народного артиста України В. Ілляшевича створено Київський октет балалаєчників (його керівник до 2004 року та учасник – балалайка-прима), комплект інструментів якого було частково придбано у родини В.В. Кобиляцького.

У бібліотеці історичної інформації державного архіву Тверської області Російської Федерації зберігається особистий фонд Кобеляцького Віталія Володимировича (1901-1994), композитора і музикознавця, в якому [5]:

- ♦ статті В.В. Кобеляцького про життя і творчість В.В. Андреева, творця першого в Росії оркестру російських народних інструментів (1981-1993);
- ♦ огляд книги К. Верткова «Російські народні музичні інструменти» (1986);
- ♦ обробки російських народних пісень «Як під яблонькой», «Світить місяць», які виконувалися ансамблем В.В. Андреева (1982);
- ♦ програми та афіші концертів, присвячені пам'яті В.В. Андреева (1948-1994);

- ♦ запрошення на виставку на творчий вечір, присвячений 90-річчю від дня народження В.В. Кобеляцького (1991);
- ♦ листи В.В. Кобеляцького до державного архіву Тверської області (1982-1994).
- ♦ фотографії виступу октету балалайок під керівництвом В.В. Кобеляцького на творчому вечорі, присвяченому 90-річчю від дня народження Кобеляцького В.В. (1991).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бортник Є.О. Музикант і педагог О.О. Мартинсен. Нар. творчість та етнографія. Київ, 1988. № 1. – С. 42-43.
2. Носов Л.І. Перший всесоюзний огляд виконавців на народних інструментах. Народна творчість. 1940. № 1 (січ.-лют.). С. 59.
3. История развития музыки в Измаиле / Измайльський історико-краєведческий музей Придунавья. URL : <http://www.pridunavie.com.ua/index.php/novosti/463-istoriya-razvitiya-muzyki-v-izmaile>
4. Октет балалаечников / Информационный портал Курьер. URL : <http://izmail.es/article/23300/>
5. Л. Личные фонды / Государственный архив Тверской области. URL : <https://libinfo.org/index/index.php>

Н.М. Демиденко	
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	38
О.В. Донченко	
ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗАНАВЧАЛЬНИХ ФОРМ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	41
С.О. Доценко	
ВИВЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.	43
О.Є. Євсєєва	
НАЇВ У ТВОРЧОСТІ МАЙСТРІВ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА ХАРКІВЩИНИ.	46
О.О. Жицька, С.В. Жицький	
РОЛЬ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ ТА YOUTUBE В ПОШИРЕННІ Й ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ВІДРОДЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЕПОХУ ТУРБУЛЕНТНОСТІ	51
В.І. Жосул	
ТРАДИЦІЯ І СУЧАСНІСТЬ У ЖИВОПИСІ ОЛЕКСАНДРА КОДЕНКА.	56
В.П. Жуков	
БАЛАЛАЙКОВА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА ТА МУЗИЧНО- ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В.В. КОБЕЛЯЦЬКОГО В УКРАЇНІ	58
В.П. Жукова	
КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ЯК ЗАСІБ ЗАЛУЧЕННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ МУЛЬТИКУЛЬТУРНИХ КОРИСТУВАЧІВ.	62
О.Л. Заверюченко	
УКРАЇНСЬКІ ВЕСІЛЬНІ СЛОБОЖАНСЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ОБРЯДІВ СВАТАННЯ Й ВІНЧАННЯ.	65
І.Д. Загрійчук	
ПСЕВДОТРАДИЦІЇ: ПРИРОДА ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇХ ПОДОЛАННЯ	71
Л.В. Захарова, І.І. Лихвар	
НАРОДНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ВІДОБРАЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗВИЧАЇВ, ОБРЯДІВ, ТРАДИЦІЙ	76
О.Д. Зіненко	
ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ПРОСВІТНИЦТВА В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ	80